

УДК 329.7:061.2(4)

М. В. Трофименко

СОЦІАЛЬНІ Й ПОЛІТИЧНІ ТЕХНІКИ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЄВРОПІ

Обґрунтовано та визначено, що європейський антиглобалістський рух є одним з найбільш розвинутих у світі. Робиться короткий огляд основних антиглобалістських організацій Європи, умов їх діяльності. Розглядаються протестні заходи у Франції та Греції, які проходили за участю антиглобалістів.

Ключові слова: антиглобалістський рух, антиглобалістські організації, протестні заходи.

Коли ми говоримо про Північну Америку, Близький Схід, Африку, Латинську Америку, то маємо на увазі визначені регіони з чітко окресленими кордонами. Тут немає серйозного підґрунтя для сумнівів, різних інтерпретацій, дискусій. З Європою все не так. Це багатозначне поняття, яке трактується по-різному в залежності від обраного критерію. Географічно Європа займає відносно невелику територію від Атлантики до Уралу. Політично Європа набагато вийшла за визначені межі, бо вона включає до себе весь пострадянський простір. Ще далі Європа просунулась як цивілізація: країни переважно європейської культури є і в Західній півкулі й у тихоокеанському регіоні. Історично досить компактна Європа знайшла велику здатність до експансії в глобальному масштабі [2, с. 67].

Європі належить унікальна роль у політичному розвитку світу, особливо в становленні сучасної системи міжнародних відносин. У її багатому спадку багато чого стало загальнолюдським надбанням. Головне – Європа є джерелом сучасних

світових політичних систем, полігоном нових форм міжнародних відносин, які мають й глобальне значення, та багато іншого [2, с. 68].

Європа є найбільш розвиненим регіоном з огляду на інтеграційні процеси. На сьогодні Європейський Союз включає 27 держав. Із ратифікацією Лісабонської угоди всіма країнами-членами для ЄС розпочався новий етап діяльності. Було обрано першого в історії Президента ЄС та Міністра закордонних справ. З огляду на це європейський регіон стає одним з найбільш інтегрованих. Саме це зумовило появу великої кількості антиглобалістських організацій: від екологічних, жіночих та пацифістських до таких, які виступають за введення спеціальних податків на здійснення фінансових трансакцій (податок Тобіна, організація АТТАС) та профспілкових організацій, які виступають проти надмірних зловживань з боку ТНК.

Майже всі заходи, які проводяться під егідою міжнародних, міжурядових організацій на території країн регіону супроводжуються масовими акціями протесту. Унікальним є також той факт, що регулятивні норми ЄС викликають масові акції з боку, наприклад, фермерів майже всіх країн-членів ЄС, коли ті виливають мільйони літрів молока на вулиці європейських столиць, або показово викидають частину врожаю та інше.

Як і країни північноамериканського регіону, європейські країни є досить технологічно розвиненими, Інтернет, інші інформаційні технології є не розкішшю, а необхідністю для громадян ЄС. Цей факт впливає на діяльність антиглобалістських організацій, які активно використовують інформаційні технології. Антиглобалісти використовують мобільні телефони, сучасні засоби навігації для координації акцій протесту, Інтернет для залучення коштів на діяльність, розповсюдження інформації про свої акції, програмні установки та інше.

Важливим є також факт доступу антиглобалістських організацій до ЗМІ. У Європі на сьогоднішній день темпи монополізації ЗМІ з боку ТНК не відстають від американських, але все ж таки існує велика кількість як періодичних видань, так й інформаційних сайтів антиглобалістських організацій [3, с. 81].

Рівень розвитку антиглобалістського руху в країнах Європи є дуже високим. У регіоні представлені всі існуючі прояви цього суспільно-політичного руху.

Велике значення для розвитку європейського антиглобалістського руху мали події у Франції в 2005 році і Греції в 2008 році, які викликали величезні акції протесту. Ці події мають схожі ознаки: у обох випадках акції були викликані протестами проти дій поліції, які спричинили смерть трьох молодих хлопців. Розглянемо ці події більш детально.

У передмісті Парижа двоє хлопців-іммігрантів у другому поколінні загинули в трансформаторній будці, ховаючись від переслідувань поліції. Відразу ж після цього почалися акції протесту друзів, родичів, місцевого населення, які вимагали розслідування. Відбулися перші випадки насилля та погромів. Міністр внутрішніх справ Франції, яким тоді був Ніколя Саркозі (нині Президент Франції), публічно пригрозив жорстко придушити молодіжні акції. Ці заяви були одним з каталізаторів, які викликали вибух гніву серед населення передмість Парижу. Хвилі протесту охопили великі міста Франції, зачепили Бельгію та Німеччину [1, с. 181].

ЗМІ спробували представити цю ситуацію як цивілізаційний конфлікт, зіткнення цивілізацій та культур. Було б не об'єктивно заперечувати наявність протиріч між культурою іммігрантів, або дітей іммігрантів та культурою тих країн, які їх приймають. Але існують й більш значущі конфлікти на цій ниві. Причини поданої конкретної ситуації лежать у галузі соціально-економічній. Інакше би дії молоді не зустрічали співчуття з боку значущої частини корінного французького населення, яке має ті ж самі проблеми [1, с. 186].

Досить очевидно, що підпали шкіл, магазинів, поліцейських дільниць, муніципальних закладів викликані зовсім не різницею культурних або релігійних традицій. Усі зони вуличних акцій французької молоді – це депресивні індустріальні райони з високим рівнем безробіття. Більшість протестувальників – це не приїжджі, а народжені у Франції. Різниця в культурних традиціях проявляється в цих акціях лише в тому, що корінні французи менш схильні проявляти свій протест шляхом вуличного вандалізму. Але ж корінні французи і не відчують на собі подвійного пригнічення: і соціально-економічного, і заснованого на відторгненні через расу та колір шкіри. Характерно, що акції протесту проти свавілля поліції переросли в протести проти расової дискримінації, безробіття, антисоціальної політики держави, у яких активно взяли участь антиглобалістські організації різного толку. При цьому слід розрізняти акти вандалізму, якими супроводжувались виступи молоді в Парижі. Активісти антиглобалістських організацій засудили такі дії молоді і навіть організували невеликі пікети вночі з метою не допустити підпалів та грабежів. Загалом варто зазначити, що в ході величезних за своїми масштабами акцій протесту піднімалися питання рівних умов праці, оплати, проживання, культурного спілкування, навчання та соціального забезпечення, рівноправ'я корінного населення із іммігрантами [1, с. 202].

Подібні до французьких події відбулись у Греції восени 2008 року. Безпосереднім приводом до початку всегрецького повстання стало вбивство 6 грудня 2008 року поліцейськими підлітка. Ще з листопада 2008 року Греція була охоплена загальнонаціональним страйком – на традиційну грецьку протестну активність наклалася криза, яка досить сильно вразила Грецію.

З 6 грудня народне повстання в Греції розпочалось у всіх секторах суспільства. Наприкінці січня 2009 року медичний персонал захопив лікарню в Афінах та почав надавати всім пацієнтам безкоштовні медичні послуги, протестуючи проти політики влади в галузі охорони здоров'я. На початку лютого 2009 року актори і музиканти захопили національний драматичний театр у Афінах, з метою перетворення його на осередок культури, а не місце отримання прибутку. Багато університетів та окремих факультетів по всій країні захоплювали студенти. Селяни протестували проти аграрної політики уряду. До них приєдналися будівельники, але влада відповіла посиленням репресивної політики, масовими звільненнями та арештами [1, с. 225].

Справжніми центрами протесту стали університети, один з них це Афіський національний університет імені Іоанніса Каподістрії. Студенти захопили будівлю юридичного факультету, примусили керівництво виділити їм приміщення, у якому проводили свої збори, дискусії. Університети не випадково стали центрами протесту. У Греції дуже сильна автономія університетів. Поліція не має права заходити на їх територію без дозволу органу управління ВНЗ, до якого входять і органи студентського самоврядування. Загальнонаціональні страйки в Греції відбуваються в середньому раз на 2 тижні, та страйки різних галузей чергуються, змінюючи одна одну.

Варто зазначити, що, як і у французьких подіях, антиглобалісти дуже активно залучились до протестів у Греції. Серед протестувальників був представлений весь спектр антиглобалістських організацій [1, с. 228].

З новою силою акції протесту, страйки, мітинги розпочались у Греції з кінця 2009 – до початку 2010 років через кризу, яка виникла через те, що грецький уряд протягом багатьох років надавав до статистичних органів ЄС неправдиву інформацію про стан своєї економіки, яка опинилась на грані національного дефолту. Антиглобалісти Греції активно виступають проти наслідків неоліберальної глобалізації, які призвели до світової фінансової кризи, безробіття, замороження соціальних виплат, збільшення цін та спричинили крах економічної ситуації в їх країні.

Для більш повного розуміння європейського антиглобалістського руху треба звернути увагу на найбільш розвинені організації, ініціативи, які цей рух представляють.

Європейський соціальний форум (ЄСФ) – це міжнародний захід, що проводиться спочатку раз на рік, а потім раз на два роки, що об'єднує активістів антиглобалістських організацій, соціальних рухів, лівих і некомерційних організацій європейських країн, які ведуть боротьбу із наслідками неоліберальної глобалізації та шукають альтернативу існуючій моделі господарювання.

ЄСФ – це відкритий простір, де групи і рухи громадянського суспільства, які виступають проти неолібералізму, верховенства капіталу чи будь-якої форми імперіалізму, і які беруть участь у побудові суспільства, центром якого є людина і особистість, об'єднуються, щоб слідувати своїм поглядам, демократично обговорювати ідеї, формулювати пропозиції, вільно ділитися досвідом і встановлювати зв'язки для активних дій [5].

Перший Європейський соціальний форум пройшов у Флоренції (Італія) у листопаді 2002 року. Йому передувала тривала робота з координації соціальних рухів. Усього в роботі форуму взяли участь близько 50 тисяч людей. У основній антивоєнній маніфестації брали участь понад 500 тисяч людей. Головним гаслом ЄСФ стало гасло: «Проти війни, расизму та нолібералізму!» («Against war, racism and neoliberalism»). На заключній асамблеї форуму була прийнята Декларація асамблеї соціальних рухів. У цій Декларації проводився зв'язок між першим європейським соціальним форумом і Всесвітнім рухом соцфорумів, початок якому поклали події в Сіетлі в 2001 році.

Перший ЄСФ проходив у період активної підготовки до вторгнення в Ірак, що також знайшло відображення в ряді його рішень і резолюцій. На підсумковій асамблеї форуму було прийнято рішення провести 15 лютого 2003 року Глобальний день дій проти війни. Акції в цей день пройшли в багатьох країнах світу. Найбільша демонстрація була проведена в Лондоні коаліцією «Зупинити війну» (Stop the War Coalition). У ній взяли участь близько 750 тисяч осіб.

Французька столиця та її передмістя стали місцем проведення другого ЄСФ з 12 по 15 листопада 2003 року. У його роботі брали участь близько 50 тисяч осіб і 100–150 тисяч прийшли на основну масову демонстрацію. Активну участь у роботі форуму взяли такі організації як АТТАК, Загальна конфедерація праці, Європейська конфедерація профспілок та інші громадські та профспілкові рухи. Поряд з цим була помітною присутність політичних організацій, перш за все, таких, як Соціалістична партія, Революційна комуністична ліга і Комуністична партія Франції. Помітними фігурами на форумі стали Жозе Бове, Лоран Фабіус, Франсуа Олланд, Олів'є Безансо.

Третій соціальний форум пройшов у Лондоні в жовтні 2004 року і зібрав 25 тисяч чоловік з 70 країн. Важливу роль у його роботі відіграла Соціалістична робоча партія. Четвертий соціальний форум пройшов вже майже через 2 роки – у травні 2006 у Афінах. П'ятий ЄСФ пройшов у вересні 2008 року в шведському місті Мальме. Шостий Європейський соціальний форум проводився в Стамбулі (Туреччина) у червні 2010 року.

Звернемо увагу на одну з найбільш відомих та авторитетних організацій Європи – АТТАК.

Важливу роль у розвитку європейського та світового антиглобалістського руху відіграє Асоціація за введення податку на фінансові операції в допомогу громадянам (АТТАС – Association pour la Taxation des Transactions pour l'Aide aux Citoyens). Асоціація виникла спочатку у Франції у відповідь на фінансові кризи 1997 та 1998 років як широкий та гнучкий громадський рух, який об'єднує різноманітні асоціації, профспілки та окремих громадян, стурбованих обсягами фінансових спекуляцій. АТТАК підхопив пропозицію американського економіста, лауреата Нобелівської

премії з економіки Джеймса Тобіна обкласти податком у розмірі 0,1 % (інший варіант – 0,5 %) всі спекулятивні операції та використовувати ці кошти для боротьби проти негативних наслідків глобалізації. АТТАК організована як мережа місцевих комітетів. Національний орган з координації складає план дій, пріоритетні цілі, а місцеві комітети, виходячи з своїх можливостей та пріоритетів, вирішують, куди докласти своїх зусиль. Члени АТТАК беруть участь у акціях, різноманітних антиглобалістських протестних заходах, громадських кампаніях за введення податку Тобіна, за ліквідацію офшорних зон, за зміну принципів роботи СОТ, у семінарах, конференціях та дискусіях з проблем глобалізації. Важливу роль у діяльності АТТАК відіграє пропагандистська та науково-дослідна робота. Незважаючи на те, що асоціація виникла у Франції, у якій і сьогодні перебуває її штаб-квартира, вона розповсюдила свою діяльність на Аргентину, Бразилію, Бельгію, Італію, Швецію, Японію, Австралію та інші країни, у яких діють національні комітети АТТАК. Зазнали змін і цілі організації: якщо початковою задачею АТТАК було введення податку Тобіна, то зараз цілі і завдання значно розширилися та включають у себе встановлення більш демократичного світового порядку, подолання негативних наслідків глобалізації та інші. Важливо зазначити, що на внески рядових членів АТТАК було профінансовано поїздку делегації України в Геную в 2001 році [4].

Координація діяльності комітетів АТТАК у різних країнах здійснюється за допомогою можливостей Інтернету. Велику увагу АТТАК приділяє діяльності власного сайту організації, який виконує кілька функцій: інформаційну підтримку заходів, які проводяться АТТАК (щотижневий інформаційний лист з новинами АТТАК та організацій – партнерів у різних країнах), містить бібліотеку статей, виступів та результатів досліджень членів та партнерів АТТАК. Структура бібліотеки сайту виглядає наступним чином: громадські кампанії, які проводить АТТАК, дослідницькі проекти (міжнародна торгівля, ТНК, гендер, лібералізм та інші), рухи (11 вересня, Латинська Америка, війна, синдикалізм, Всесвітній соціальний форум та інші), інститути, міжнародні організації (Велика вісімка, Світовий банк, лобістські організації та інші) [4].

Таким чином, розглянувши діяльність антиглобалістського руху в Європі ми можемо зробити наступні висновки.

З огляду на те, що на Європейському континенті розміщені найбільш розвинені країни світу та населення регіону відрізняється високим рівнем розвитку громадянського суспільства, активною участю громадян у політичному житті, та, враховуючи доступність об'єктивної інформації з різних джерел, доступ до сучасних технологій, Європа є одним з головних центрів світового антиглобалістського руху. У європейських країнах діє велика кількість антиглобалістських організацій різного толку, які використовують всі наявні на сьогодні методи та форми діяльності.

Список використаної літератури

1. Кто сегодня творит историю: альтерглобализм и Россия : [сб. ст.] / [М. Воейков, М. Кропоткин, Л. Булавка] ; под ред. А. Бузгалина, Л. Ожогойной. – М. : Культурная революция, 2010. – 600 с. – (Б-ка журнала «Альтернативы»).
2. Кувалдин В. Б. Глобальный мир: экономика, политика, международные отношения : учеб. пособие / В. Б. Кувалдин. – М. : Магистр, 2009. – 207 с. – (МШЭ МГУ им. М. В. Ломоносова).
3. Ровинская Т. Интернационализация и глобализация средств массовой информации / Т. Л. Ровинская // Международная экономика и международные отношения. – 2007. – № 6. – С. 80–93.
4. Association pour la Taxation des Transactions pour l'Aide aux Citoyens (АТТАС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.attac.org/>.

5. European Social Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fse-esf.org/>.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2011 р.

M. V. Trofymenko

SOCIAL AND POLITICAL TECHNIQUES OF THE ANTIGLOBALISTIC ORGANIZATIONS' ACTIVITIES IN EUROPE.

It is substantiated and determined that the European antiglobalistic movement is one of the most advanced in the world. Brief overview of the major antiglobalistic organizations in Europe, their conditions of work is made. Protests in France and Greece, which took place with the participation of activists of the antiglobalistic movement are under consideration.

Key words: *antiglobalistic movement, antiglobalistic organizations, protests.*